

До Председателя на
Конституционния съд
на Република България
г-жа Павлина Панова

ПРАВНО МНЕНИЕ

На проф. д-р. Пенчо Пенев по к.д. 3 / 2024 г. и присъединеното към него к.д. 4 / 2024 г.

Уважаеми дами и господа конституционни съдии,

С определение от 13.02.2024 г. съм поканен да дам правно мнение по к.д. 3 / 2024 г. и присъединеното към него к.д. 4 / 2024 г.

Искането е за обявяване на противоконституционност на решения за избор на конституционни съдии, приети от 49 Народно събрание.

По темите за избора, легитимацията и мандата на конституционните съдии, както и относно правомощията на Конституционния съд съм писал в предишни свои книги: „Конституционно правосъдие“, изд. Сиела, 1997 г., стр.33 и следващи; „Нормативни и практически очертания на българското конституционно правосъдие“, изд. Светулка 44, 2013 г., стр. 34 и сл.; „Адвокатът, конституцията, приложимото право“, изд. Фабер, 2018 г., стр. 34 и следващи; „Съдебната власт – перспектива на българския модел“, изд. Сиби 2023 г., стр. 63 и следващи. Поради тази причина становището ми ще бъде пределно кратко като ще се спра само на най-важните аспекти, релевантни според

мен за правилното решаване на конституционния спор, предмет на посочените конституционни дела.

Ето аспектите на които искам да обърна внимание:

1. Относно правната легитимация на конституционните съдии и на Конституционния съд като колективен орган

Основния източник на легитимацията на конституционните съдии е, разбира се, свързан с техния избор, респективно назначаване в рамките на трите квоти: на Народното събрание, на Президента и на Общото събрание на съдиите от ВКС и ВАС. Това е първия легитимационен компонент. Втория легитимационен компонент е свързан с притежаването на високи професионални и нравствени качества на избираемото лице – те трябва да са преценени и обосновани от субекта, който номинира и избира (или назначава) съответния кандидат.

Недопустимо е КС да проверява и да се произнася по втория компонент от легитимацията – притежаването на високи професионални и нравствени качества. Да се приеме обратното, означава КС да упражни въздействие и контрол върху дискрецията на НС за избираните от него конституционни съдии, това означава въздействие и контрол и върху дискрецията на Президента, който назначава съдиите от своята квота, както и контрол върху избора на конституционните съдии от общото събрание на съдиите от ВКС и ВАС, чиито решения впрочем по силата на Конституцията КС изобщо не може да обявява за противоконституционни – такова правомощие по Конституция не му е дадено.

Подробни съображения по темата съм изложил в книгите, които посочих. Там анализирам и решение 11 / 1994 г., по к.д. 16 / 1994

г., с което КС е отхвърлил като недопустимо искането за прекратяване на мандата на конституционен съдия поради твърдяна липса на професионални и нравствени качества. Преценката на тези качества може да прави единствено избирация или назначаващ орган по Конституция. По посоченото конституционно дело в качеството си на конституционен съдия имах честта да бъда докладчик.

Конституцията не случайно не дава такова право на Конституционния съд, тъй като в противен случай той сам ще може да влияе върху собствения си персонален състав. За сравнение Висшия съдебен съвет може да отстрани магистрат поради липса на високи професионални и нравствени качества (арг. от чл. 129 ал.5 К), но там положението е друго – кадровият орган не е част от правораздавателната система и намесата му не се отнася до делегитимация на член от неговия състав, а до делегитимация на съдия, прокурор или следовател в това им качество.

В заключение, в разглежданата хипотеза, КС не може да преценява и да се произнася по втория легитимационен компонент – притежаването на високи професионални и нравствени качества. Тази преценка принадлежи на назначаващия или избирация орган – НС, Президента, Общото събрание на съдиите от ВКС и ВАС. Това е относимо и към новото изискване в Конституцията изборът на Народното събрание да бъде обоснован, тъй като обосноваността е свързана непосредствено с извода на избирация орган за притежаваните от кандидатите високи професионални и нравствени качества.

2. Относно значението и правната сила на разпоредбата на чл.91б от Конституцията

Новоприетата разпоредба на чл.91б не променя компетентността на КС спрямо избора на конституционни съдии по отношение на оценката за високите професионални и нравствени качества. Както вече казахме това е дискреционно правомощие на НС и КС не може да го подлага на преценка, да го коригира или отменя. В противен случай КС на практика ще из земе и ще упражни правомощие за преценка, която по конституция не му е дадена.

Тълкуването на новоприетата разпоредба на чл.91б дава основание да се приеме, че КС може да обяви решение на НС за противоконституционно само в един от двата случая:

- Ако решението е взето в нарушение на чл.81 от Конституцията т.е. при липса на кворум или мнозинство.
- Ако са извършени особено тежки нарушения в процедурата предхождаща избора, например ако предварителна процедура изобщо не е била проведена или е проведена без покана и участие на народни представители, включително от опозицията или на представители на гражданското общество – съсловни организации, НПО и др.

За да бъда коректен, искам да посоча че в становището си до Конституционната комисия по проекта за изменение и допълнение на конституцията в качеството ми на член на Обществения съвет съм изразил по-крайна позиция от тук изложената, а именно че неспазването на формалната процедура няма да повлияе на избора, ако има валидно взето решение на НС. Основание да поддържам това ми даваше практиката на КС, в която се приема, че неспазването на някои от процедурите, предвидени в Закона за нормативните актове и Правилника за организацията и дейността на Народното

събрание относно законодателния процес, не се отразяват върху конституционосъобразността, ако съответния закон е валидно приет с гласуване в НС. В настоящото правно мнение коригирам тази своя позиция, тъй като вече е налице конституционна разпоредба (чл. 91.б), която изисква откритост, прозрачност и публичност на процедурата. Ако са извършени особено тежки нарушения свързани с осигуряването на тези изисквания, КС може да обяви противоконституционност на избора.

В конкретния случай не е налице нито едно от двете основания – невалиден избор или неспазване на изискването за откритост, прозрачност и публичност. Бяха проведени обсъждания пред конституционната комисия с участието на народни представители и представители на гражданското общество – съсловни организации и НПО. Осигурено бе широко медийно отразяване и публичност на обсъжданията. Би било невярно да се твърди че не са спазени изискванията за откритост, прозрачност и публичност на процедурата.

Липсва противоконституционност и искането в тази му част трябва да бъде отхвърлено.

3. Относно правното значение на присъствието на официални лица при полагането на клетва

Присъствието на официалните лица при полагането на клетва на конституционните съдии не е конститутивен елемент от встъпването им в длъжност. Това съм обосновал още в първата от книгите, за които стана дума: „Конституционно правосъдие“, издадена 1997 г., страница 33.

Конституцията изобщо не урежда клетвата на конституционните съдии. Тя е регламентирана в Закона за Конституционния съд, като присъствието на лица заемащи високи държавни, включително и съдебни длъжности на церемонията, е акт на значимост, на уважение и признание, нищо повече. Обратното би дало основание да твърдим и че редовността на клетвата на народните представители зависи от присъствието на президента в залата на Народното събрание.

4. Относно продължителността на мандатите на новоизбраните конституционни съдии

Режима на мандата на конституционните съдии е подчинен на два принципа. Първият е уредбата на индивидуалния 9 годишен мандат на конституционните съдии (чл. 147 ал.2). Вторият е принципа за паритетност на трите квоти през цялото време на функциониране на Конституционния съд (чл.147 ал.1 изр.2) целта е да се предотврати хипотеза, в която една от трите квоти ще има преобладаваща численост и доминация при вземането на решения. Такава беше целта и волята на конституционния законодател, за което мога да свидетелствам и лично в качеството ми на народен представител в 7 Велико народно събрание, подписал Конституцията. Това има предвид разпоредбата на чл.147 ал.1 изр.2: „Съставът на КС се обновява през три години от всяка квота по ред определен със закон“.

При конкуренция между принципа на деветгодишния индивидуален мандат и принципа за паритетност на трите квоти при функционирането н КС приоритет трябва да се даде на втория принцип, защото това е същностно

изискване за осигуряване на оптимални условия за независимо и балансирано вземане на решения от страна на Съда като колективен орган. Става дума за базисно конституционно изискване като режима на индивидуалния мандат трябва да се съобрази с него.

В тази част искането за обявяване на противоконституционност е основателно. Без значение е, че решението на НС е взето малко преди да се официализира тази позиция в акт на КС. Противоконституционността произтича от съображенията, които са резултат от коректното казуално тълкуване на посочените по-горе конституционни разпоредби, дори и да не бе налице произнасяне на Конституционния съд.

С уважение:
Проф. д-р. Пенчо Пенев